

A 1-2

TECHNOLOGICKÁ AGENTURA ČR A JEJÍ ÚLOHA V SYSTÉMU PODPORY VÝZKUMU, VÝVOJE A INOVACÍ

Závěrečná zpráva

30. listopadu 2010

Tato zpráva byla vypracována v rámci veřejné zakázky Úřadu vlády „Analýzy a podklady pro realizaci a aktualizaci Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací“.

Autor:

Ing. Michal Pazour, Ph.D. (pazour@tc.cz)

OBSAH

1. Úvod	5
2. Vznik Technologické agentury ČR.....	6
2.1. Legislativní ukotvení.....	6
2.2. Orgány Technologické agentury ČR	7
2.3. Shrnutí ke vzniku TA ČR	8
3. Činnost Technologické agentury ČR.....	9
3.1. Organizační zajištění činnosti TA ČR	9
3.2. Programy na podporu výzkumu, vývoje a inovací.....	9
3.3. Spolupráce v rámci národního inovačního systému.....	11
3.4. Mezinárodní spolupráce.....	11
3.5. Informační a popularizační činnost	12
3.6. Plánované aktivity Technologické agentury ČR.....	12
3.7. Shrnutí k činnostem TA ČR.....	13
4. Srovnání Technologické agentury ČR s obdobnými agenturami v zahraničí. 14	14
4.1. Úvodní informace	14
4.2. Vazby ve struktuře národního inovačního systému	14
4.3. Organizační struktura	14
4.4. Podpora výzkumu, vývoje a inovací.....	15
4.5. Další aktivity	15
4.6. Shrnutí ke srovnání TA ČR s obdobnými agenturami v zahraničí.....	16
5. Závěry a doporučení	17
6. Použité zdroje	18

Seznam zkratek

AV ČR	Akademie věd České republiky
ČR	Česká republika
EU	Evropská Unie
MD	Ministerstvo dopravy
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NP VaVaI	Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky na léta 2009–2015
NSC	Národní vědecká rada Čínské republiky (National Science Council)
OP VaVpI	Operační program Výzkum a vývoj pro inovace
Reforma	Reforma systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR
RVVI	Rada pro výzkum, vývoj a inovace
TA ČR	Technologická agentura ČR
TAFTIE	Evropská síť inovačních agentur (The European Network of Innovation Agencies)
VaV	Výzkum a vývoj
VaVaI	Výzkum, vývoj a inovace

1. Úvod

V říjnu 2009 zahájila činnost Technologická agentura ČR (TA ČR), jejímž úkolem je zejména podporovat aplikovaný výzkum, experimentální vývoj a spolupráci mezi výzkumnou a aplikační sférou, která by měla přispět k lepšímu a efektivnějšímu využívání poznatků VaV v praktických aplikacích. Národní politika výzkumu, vývoje a inovací ČR na léta 2009–2015 (NP VaVaI) ukládá Radě pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI), aby vyhodnotila činnost TA ČR a následně připravila návrhy pro další etapu jejího rozvoje.

Cílem této studie je zrekapitulovat činnost TA ČR v prvním roce jejího fungování a porovnat její činnost s obdobnými agenturami v zahraničí. Na základě získaných informací je potom snahou navrhnout doporučení pro další rozvoj činnosti TA ČR a stabilizaci její pozice v systému podpory výzkumu, vývoje a inovací a národním inovačním systému obecně.

Východiskem této studie je opatření **A 1-2 NP VaVaI - Zahájit činnost Technologické agentury ČR v souladu s novelou zákona č. 130/2002 Sb.** - v následujícím znění:

„Důležitou součástí efektivního systému veřejné podpory VaVaI je také efektivní implementační struktura. Zatímco účelová podpora základního výzkumu je v ČR dostatečně koncentrována (s dominantním postavením Grantové agentury ČR), účelová podpora aplikovaného výzkumu je značně fragmentována. Za účelem koncentrace (a tím zefektivnění) podpory aplikovaného výzkumu je v novelizovaném zákoně č. 130/2002 Sb. upravena působnost Technologické agentury ČR (TA ČR). V souladu s tímto zákonem budou ustanoveny orgány Technologické agentury a zahájena její činnost spočívající v rozdělování postupně rostoucích státních výdajů na aplikovaný výzkum spadající do jejich působnosti, které začnou být poskytovány TA ČR v roce 2011. Po vyhodnocení činnosti TA ČR bude připravena II. etapa rozvoje zahrnující optimalizaci jejích aktivit a organizační struktury.“

Struktura studie odpovídá výše uvedenému hlavnímu cíli. V první části jsou popsány hlavní legislativní a organizační kroky související se vznikem a zahájením činnosti TA ČR. Následně je uveden přehled činností, které TA ČR realizovala v prvním roce své činnosti. V další části je potom stručné srovnání postavení TA ČR v národním inovačním systému s pozicí obdobných zahraničních agentur včetně aktivit, které tyto agentury zpravidla realizují. Závěrečná část obsahuje určité návrhy a doporučení pro další rozvoj TA ČR v rámci národního inovačního systému.

2. Vznik Technologické agentury ČR

2.1. Legislativní ukotvení

Ustavení Technologické agentury ČR (TA ČR) bylo jedním z důležitých implementačních kroků Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR schválené usnesením vlády ČR ze dne 26. března 2008 č. 287 (Reforma). Hlavním cílem tohoto kroku bylo zjednodušení a zefektivnění systému účelové podpory aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje v ČR, zajištění dostatečné konkurence při výběru podporovaných projektů výzkumu a vývoje a snížení administrativní zátěže jak na straně poskytovatelů podpory, tak i na straně příjemců. Reforma v této souvislosti usiluje o koncentraci významné části účelové podpory aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje do programů vyhlašovaných TA ČR za účelem lepší koordinace podpory VaVaI, omezení překryvů v podporovaných oblastech a v neposlední řadě zjednodušení a sjednocení administrativy spojené s poskytováním podpory ve všech fázích, tj. při vyhlašování veřejných soutěží ve výzkumu, experimentálním vývoji a inovacích, implementaci programů a evidenci a kontrole dosažených výsledků.

Vznik TA ČR byl právně ukotven novelou zákona č. 130/2002 Sb. schválené zákonem č. 110/2009 Sb. dne 27. března 2009 s účinností od 1.července 2009. Novelizovaný zákon č. 130/2002 Sb. vymezuje základní úkoly TA ČR a úlohu jednotlivých orgánů TA ČR, tj. předsednictva, výzkumné rady a kontrolní rady.

Podle zákona č. 130/2002 Sb. má TA ČR zabezpečovat následující činnosti:

- a. přípravu a realizaci programů aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací, včetně programů pro potřeby státní správy, veřejných soutěží ve výzkumu, vývoji a inovacích na podporu projektů a zadávání veřejných zakázek,
- b. hodnocení a výběr návrhů programových projektů,
- c. poskytování účelové podpory na řešení programových projektů na základě smluv o poskytnutí podpory nebo rozhodnutí o poskytnutí podpory,
- d. kontrolu plnění smluv o poskytnutí podpory nebo rozhodnutí o poskytnutí podpory a čerpání účelové podpory,
- e. hodnocení a kontrolu průběhu řešení a plnění cílů programových projektů a kontrolu jimi dosažených výsledků,
- f. zpracování návrhu výdajů Technologické agentury České republiky a zpráv o její činnosti,
- g. poradenství řešitelům projektů a uživatelům výsledků aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací, zejména v oblasti právní, finanční a ochrany duševního vlastnictví,
- h. podporu komunikace mezi výzkumnými organizacemi a soukromým sektorem a podílové financování programových projektů,
- i. jedná s příslušnými orgány České republiky nebo Evropské unie v otázce posuzování slučitelnosti poskytované podpory se společným trhem,
- j. spolupráci s obdobnými zahraničními agenturami.

Činnost TA ČR byla de facto zahájena jmenováním předsednictva TA ČR vládou dne 12. října 2009. Ihned po té byla zřízena Kancelář TA ČR, jejíž hlavní úlohou je zabezpečení administrativní a organizační agendy související s naplňováním úkolů stanovených zákonem. Dne 30. října 2009 vydalo předsednictvo TA ČR prohlášení k zahájení činnosti, ve kterém byly definovány základní priority předsednictva a zásady pro jeho činnost. Statut TA ČR byl schválen usnesením vlády ČR ze dne 7. prosince 2009 č. 1530 o Statutu Technologické agentury České republiky.

2.2. Orgány Technologické agentury ČR

Hlavní orgány Technologické agentury ČR a jejich základní kompetence jsou vymezeny novelou zákona č. 130/2002 Sb. Na základě této novely jsou vrcholnými orgány TA ČR předseda, předsednictvo, výzkumná rada a kontrolní rada.

Předseda zastupuje TA ČR navenek. Předseda je jmenován vládou na návrh Rady pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI). Funkční období předsedy je čtyřleté s možností jmenování nejvýše na dvě po sobě následující období. Na první funkční období byl předsedou TA ČR jmenován Ing. Karel Klusáček, CSc., MBA.

Předsednictvo je výkonným orgánem TA ČR. Předsednictvo má pět členů jmenovaných vládou na návrh RVVI. Předsednictvo schvaluje vyhlášení veřejných soutěží ve výzkumu, vývoji a inovacích, rozhoduje o uzavření smluv o poskytnutí podpory nebo o vydání rozhodnutí o poskytnutí podpory, předkládá vládě ke schválení návrh statutu agentury, předkládá návrh rozpočtu TA ČR a koordinuje činnost poradních orgánů agentury (oborových komisí), které posuzují a hodnotí návrhy projektů s žádostmi o udělení podpory. Funkční období předsednictva je rovněž čtyřleté s možností jmenování nejvýše na dvě po sobě následující období. Členové předsednictva byly jmenovány usnesením vlády ze dne 5. října 2009 č. 1252 s účinností od 12. října 2009. Členy předsednictva na první funkční období TA ČR jsou:

- Ing. Karel Klusáček, CSc., MBA – předseda,
- Ing. Miroslav Janeček, CSc. – místopředseda,
- RNDr. Martin Bunček, Ph.D.,
- doc. Dr. Ing. Vladimír Kebo,
- prof. Ing. Karel Pospíšil, Ph.D., MBA

Výzkumná rada je koncepčním orgánem TA ČR. Výzkumná rada má 12 členů jmenovaných vládou na návrh Rady pro výzkum, vývoj a inovace. Tato rada navrhuje předsednictvu agentury ustavení a zaměření oborových komisí, vyjadřuje se k programům aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací, vyhodnocuje odbornou úroveň agentury a navrhuje případná opatření. Členové výzkumné rady byly jmenovány usnesením vlády ze dne 27. října 2010 č. 760. Vláda tímto usnesením jmenovala následujících 11 členů výzkumné rady, včetně předsedy a místopředsedkyně:

- prof. Ing. Vladimír Mařík, DrSc. - předseda,
- prof. MUDr. Eva Syková, DrSc. - místopředsedkyně,
- Ing. Rut Bízková,
- doc. Ing. Martin Fusek, CSc.,
- prof. Ing. Dagmar Juchelková, Ph.D.,
- Ing. Pavel Komárek, CSc.,
- Ing. Josef Mikulík, CSc.,
- doc. RNDr. Jan Pokorný, CSc.,
- prof. Ing. Petr Ráb, DrSc.,
- prof. Ing. Miroslav Václavík, CSc.,
- prof. Ing. Petr Zuna, CSc.

Výzvu k podávání návrhů na 12. člena výzkumné rady TA ČR vyhlásila RVVI 15. listopadu 2010. Tento člen by měl být nominován za oblast „Ostatní obory aplikovaného výzkumu – Společenské a humanitní vědy“.

Kontrolní rada je kontrolním orgánem TA ČR. Kontrolní rada má 10 členů jmenovaných Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR na návrh právnických osob zabývajících se VaV. Kontrolní rada dohlíží na činnost a rozdělování finančních prostředků agentury, předkládá stanoviska předsednictvu TA ČR a předkládá Poslanecké sněmovně výroční zprávu o své činnosti.

Proces ustavení Kontrolní rady TA ČR byl iniciován předsednictvem TA ČR dne 23. února 2010, kdy byla do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR zaslána žádost o ustavení a jmenování kontrolní rady TA ČR. Vzhledem k tomu, že po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR došlo ke změně ve složení sněmovny, byla předsedou TA ČR dne 2. září 2010 zaslána opakovaná žádost, která je v současné době zpracovávána příslušným výborem Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. K datu zpracování této studie nebyla Kontrolní rada TA ČR ustavena.

2.3. Shrnutí ke vzniku TA ČR

Vznik TA ČR byl jedním z důležitých implementačních kroků Reformy, který si klade za cíl zjednodušit a zefektivnit proces poskytování účelové podpory VaV. Vznik TA ČR byl doprovázen změnami ve státní správě výzkumu, vývoje a inovací schválenými usnesením vlády ze dne 20. října 2008 č. 1305, v rámci nichž došlo k omezení počtu poskytovatelů veřejné podpory na výzkum, vývoj a inovace. Přestože TA ČR de jure vznikla 1. července 2009, její činnost byla zahájena až po jmenování předsednictva TA ČR s účinností od 12. října 2009. Tato časová prodleva významně omezila prostor pro přípravu nových programů TA ČR v počáteční fázi rozvoje. Další časová prodleva nastala při jmenování výzkumné rady TA ČR, která byla jmenována až s ročním zpožděním v říjnu 2010. Poslední zákonem stanovený orgán TA ČR, kontrolní rada, dosud (listopad 2010) jmenován nebyl.

3. Činnost Technologické agentury ČR

3.1. Organizační zajištění činnosti TA ČR

Činnost TA ČR je zajišťována prostřednictvím kanceláře TA ČR. Ředitel kanceláře TA ČR je jmenován předsednictvem TA ČR. V prvních měsících po zahájení činnosti TA ČR bylo klíčovým úkolem ředitele kanceláře TA ČR (Ing. Petra Hladíka, Ph.D.) zabezpečení vzniku kanceláře TA ČR, jejího personálního obsazení a zajištění administrativně organizačních záležitostí nutných pro fungování nové státní organizace (zřízení bankovních účtů, rozpočtové kapitoly, zajištění sídla TA ČR atp.).

V současné době má kancelář 13 zaměstnanců (včetně ředitele). Při personálním obsazování kanceláře TA ČR byl podle předsednictva TA ČR významným omezujícím faktorem nízký rozpočet na mzdové výdaje a s ním související mzdové podmínky zaměstnanců kanceláře. Tyto podmínky byly pod průměrem nejen ostatních orgánů státní správy, ale i Grantové agentury ČR, což významně znesnadňovalo získávání zkušených pracovníků. Ohodnocení zaměstnanců kanceláře rovněž neodpovídalo rychlému nárůstu a důležitosti úkolů, které mají pracovníci kanceláře na starosti.

Pracovníci kanceláře TA ČR odpovídají za přípravu programů a programových dokumentů (zadávací dokumentace, příručky, atd.) a za následnou realizaci těchto programů. V této souvislosti kancelář TA ČR přijímá žádosti o podporu výzkumných projektů z programů vyhlášených TA ČR, kontroluje jejich formální správnost před jejich předáním k dalšímu hodnocení, poskytuje poradenství zájemcům o podporu a řešitelům, monitoruje plnění schválených projektů a kontroluje dosažení stanovených cílů výzkumných záměrů a programů.

V současné době je kancelář TA ČR organizačně rozdělena na dvě oddělení - Oddělení tvorby a monitorování programů a Ekonomicko-organizační oddělení.

3.2. Programy na podporu výzkumu, vývoje a inovací

V souladu s podmínkami zákona č. 130/2002 Sb. je hlavní úlohou TA ČR připravovat a implementovat programy aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, a tím přispívat ke zvyšování konkurenceschopnosti a hospodářskému růstu České republiky. V této souvislosti je však nutné upozornit, že současné vymezení úlohy TA ČR zákonem č. 130/2002 Sb. není jednoznačné. Zatímco podle § 36a odst. 3 je TA ČR odpovědná za přípravu a realizaci programů aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací, § 34 odst. 2 ponechává odpovědnost za přípravu programů správním úřadům a TA ČR tyto programy následně realizuje. Podle § 5 odst. 2 by správní úřady měly dokonce programy předkládat RVVI (se stanoviskem TA ČR) ke stanovisku. Nevyjasněná tedy zůstává otázka, zda má TA ČR v systému podpory VaVaI plnit výhradně úlohu implementační nebo programy podpory rovněž připravovat. Současné znění zákona č. 130/2002 Sb. lze rovněž chápat i tak, že ponechává obě možnosti neboli TA ČR může programy podpory připravovat a následně realizovat (§ 36a odst. 3), zároveň však mohou programy připravovat i správní úřady a v případě, že nemají vlastní rozpočtovou kapitolu na účelovou podporu VaV, realizují tyto programy prostřednictvím TA ČR.

V roce 2009 připravila TA ČR ve spolupráci s resorty jeden program na podporu VaV (ALFA), další tři programy pak byly připraveny v roce 2010 (BETA, OMEGA, CENTRA KOMPETENCE).

Program ALFA

Prvním programem připraveným TA ČR v součinnosti s Ministerstvem průmyslu a obchodu, Ministerstvem dopravy a Ministerstvem životního prostředí je Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje ALFA, který byl schválen usnesením vlády ze dne 8. února 2010 č. 121. V souladu s Návrhem změn ve státní správě výzkumu, vývoje a inovací schváleným usnesením vlády ze dne 20. října 2008 č. 1305 je program zaměřen na oblasti výzkumu, vývoje a inovací v kompetenci orgánů

státní správy (s výjimkou výzkumu pro potřeby státní správy), které nadále nejsou poskytovateli státní podpory výzkumu, vývoje a inovací.

Intenzivní práce na programu ALFA byly zahájeny okamžitě po zahájení činnosti TA ČR a navázaly na některé přípravné aktivity iniciované RVVI před vznikem TA ČR. Program byl připraven ve velmi krátkém termínu tak, aby byla umožněna podpora projektů úspěšných ve veřejné soutěži od počátku roku 2011 a nedošlo tak k výpadku účelové podpory na výzkum a vývoj v oblasti životního prostředí a dopravy.

Program naplňuje zejména snahu Reformy o koncentraci významné části účelové podpory aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje do programů vyhlašovaných TA ČR za účelem lepší koordinace podpory výzkumu, vývoje a inovací, omezení překryvů v podporovaných oblastech a v neposlední řadě zjednodušení a sjednocení administrativy spojené s poskytováním podpory ve všech fázích, tj. při vyhlašování veřejných soutěží ve výzkumu, experimentálním vývoji a inovacích, implementaci programů a evidenci a kontrole dosažených výsledků. Program také reflektuje další dva důležité principy Reformy, kterými jsou důraz na posílení spolupráce veřejného a soukromého sektoru ve výzkumu, vývoji a inovacích a důsledné vyžadování spolufinancování projektů výzkumu, vývoje a inovací z neveřejných zdrojů.

Program ALFA se skládá ze tří podprogramů:

- Podprogram č. 1 – Progresivní technologie, materiály a systémy
- Podprogram č. 2 – Energetické zdroje a ochrana a tvorba životního prostředí
- Podprogram č. 3 – Udržitelný rozvoj dopravy

Veřejná soutěž ve výzkumu, vývoji a inovacích pro program ALFA byla vyhlášena 24. března 2010 se lhůtou pro předkládání návrhů projektů do 24. května 2010. Do první výzvy bylo podáno celkem 657 projektových žádostí. Byla ustavena komise pro přijímání návrhů projektů, která do 14. června 2010 vyhodnotila splnění podmínek veřejné soutěže ve výzkumu, vývoji a inovacích. Do veřejné soutěže bylo následně zařazeno celkem 498 projektů. Na základě vyhodnocení těchto projektů a aktuálně disponibilních finančních prostředků předpokládá TA ČR uzavření smlouvy o poskytnutí podpory s celkem 253 projekty. Mezi podpořené projekty by mělo být v prvním roce řešení rozděleno celkem 780,102 mil. Kč, což odpovídá částce alokované na program v Návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2011 schváleném usnesením vlády ze dne 22. září 2010 č. 675. V podprogramu Progresivní technologie, materiály a systémy se předpokládá uzavření smlouvy se 115 projekty, v podprogramu Energetické zdroje a ochrana a tvorba životního prostředí se 76 projekty a v podprogramu Udržitelný rozvoj dopravy se 62 projekty.

Program BETA

V roce 2010 připravila TA ČR v úzké spolupráci s kompetenčně příslušnými orgány státní správy (s Českým báňským úřadem, Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním, Ministerstvem dopravy, Ministerstvem práce a sociálních věcí, Ministerstvem pro místní rozvoj, Ministerstvem vnitra, Ministerstvem zahraničních věcí, Ministerstvem životního prostředí a Státním úřadem pro jadernou bezpečnost) program BETA.

Program BETA je zaměřen na podporu služeb výzkumu, vývoje a inovací určených pro potřeby orgánů státní správy, a to zejména pro potřeby správních úřadů, které nejsou poskytovateli podpory výzkumu, vývoje a inovací v podporovaných oblastech. Tento program bude realizován prostřednictvím veřejných zakázek na základě požadavků (výzkumných potřeb) příslušných orgánů státní správy (odborných garantů). Výzkumné potřeby a cíle programu vychází z koncepčních dokumentů příslušných odborných garantů. Jediným uživatelem výsledků výzkumu a vývoje realizovaného v rámci programu bude stát, tj. příslušný orgán státní správy, který své výzkumné potřeby požaduje realizovat prostřednictvím TA ČR.

Program bude podporovat zejména vytváření různých modelů, novel právních norem a strategií pro aktuální politiku státu v národním i evropském kontextu (např.

hospodářskou či sociální). Součástí očekávaných výsledků je i návrh metod pro vyhodnocování účinnosti těchto politik a strategií k získání zpětné vazby a tvorba podkladů pro budoucí směřování politik.

Program OMEGA

Dále v roce 2010 připravila TA ČR ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí, Ministerstvem pro místní rozvoj, Ministerstvem vnitra, Ministerstvem zahraničních věcí, Ministerstvem životního prostředí, Ministerstvem financí, Ministerstvem kultury, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Státním úřadem pro jadernou bezpečnost program OMEGA, který je zaměřen na podporu aplikovaného společenskovedního VaV.

Hlavním cílem programu je posílení výzkumných aktivit v oblasti aplikovaných společenských věd a uplatnění výsledků těchto aktivit pro zvýšení konkurenceschopnosti České republiky, zvýšení kvality života jejich obyvatel a vyvážený socioekonomický rozvoj společnosti.

Program CENTRA KOMPETENCE

Posledním programem připraveným TA ČR v roce 2010 je program CENTRA KOMPETENCE formulovaný ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Tento program navazuje na program Výzkumná centra 1M realizovaný MŠMT v letech 2006–2009 s prodlouženým financováním do roku 2011. Program je zaměřen na podporu vzniku a činnosti center výzkumu, vývoje a inovací v progresivních oborech s vysokým aplikačním potenciálem a perspektivou pro značný přínos k růstu konkurenceschopnosti ČR. Tato centra zároveň vytvoří podmínky pro rozvoj dlouhodobé spolupráce ve výzkumu, vývoji a inovacích mezi veřejným a soukromým sektorem.

Program CENTRA KOMPETENCE rovněž vytvoří podmínky pro integraci nových výzkumných infrastruktur vytvořených v rámci Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI) do národního inovačního systému a jejich úzkou spoluprací s podniky a dalšími subjekty aplikační sféry s potenciálem pro uplatnění výsledků VaV v inovacích.

3.3. Spolupráce v rámci národního inovačního systému

TA ČR v rámci systému výzkumu, vývoje a inovací aktivně spolupracuje s ústředními orgány státní správy na přípravě programů podpory, které implementují schválené resortní koncepce ve výzkumu a vývoji. V roce 2009 a 2010 tak agentura spolupracovala zejména s Ministerstvem průmyslu a obchodu, Ministerstvem dopravy a Ministerstvem životního prostředí a s dalšími resorty, které nadále nejsou poskytovateli podpory výzkumu a vývoje (viz výše kap. 3.2.). Dalším významným partnerem TA ČR je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, s nímž jsou kromě přípravy programu CENTRA KOMPETENCE diskutovány kroky vedoucí ke spolupráci se zahraničními agenturami podobného typu. Byla též dohodnuta spolupráce při získávání oponentů pro programy TA ČR a při analýze poznatků vyplývajících z implementace OP VaVpI.

Dalšími partnery TA ČR, s kterými byly diskutovány možnosti spolupráce při přípravě vzájemně se doplňujících programů, jsou agentura pro rozvoj podnikání CzechInvest a Grantová agentura ČR. S Grantovou agenturou ČR je rovněž koordinován postup při zajištění společného sídla obou agentur.

3.4. Mezinárodní spolupráce

V průběhu roku 2010 byla podniknuta řada kroků potřebných ke vstupu TA ČR do prestižní evropské sítě inovačních agentur TAFTIE (The European Network of Innovation Agencies). Po jednání TA ČR s představiteli španělského předsednictví této sítě v červenci 2010 byl ředitel kanceláře TA ČR přizván na jednání TAFTIE Executive Working Group dne 9. září 2010, kde prezentoval poslání a činnost TA ČR. Executive Working Group se následně usnesla na doporučení přijmout TA ČR za člena TAFTIE na zasedání TAFTIE Board ve dnech 2. až 3. prosince 2010.

Dále bylo dosaženo dohody o zahájení spolupráce mezi TA ČR a NEDO (New Energy and Industrial Technology Development Organization), největší instituce financující výzkum a vývoj a šíření energetických, environmentálních a průmyslových technologií v Japonsku. Na tuto dohodu navázalo jednání se zástupcem pařížské kanceláře NEDO v Praze, na němž byly představeny aktivity obou institucí a potvrzen zájem o podepsání memoranda o informační výměně, ke kterému vzájemné kontakty obou institucí postupně směřují.

V září 2010 bylo podepsáno Memorandum o spolupráci v oblasti výměny informací mezi TA ČR a National Science Council (NSC - Národní vědeckou radou) Čínské republiky (Taiwanu). Memorandum je jedním ze stimulů pro rozvoj vzájemné technologické spolupráce a informační výměny mezi oběma zeměmi, připravuje se nabídka na podporu spolupráce v oblasti aplikovaného výzkumu ze strany NSC.

3.5. Informační a popularizační činnost

TA ČR od zahájení činnosti zvolilo strategii poměrně otevřeného zveřejňování informací o své činnosti. Brzy po zahájení činnosti TA ČR byly připraveny a otevřeny její webové stránky www.tacr.cz, kde jsou pravidelně zveřejňovány veškeré aktuální informace a dokumenty včetně zápisů z pravidelných jednání předsednictva TA ČR. Webové stránky byly následně rozšířeny i o anglickou verzi.

Informační činnost TA ČR kulminovala v době vyhlášení první výzvy programu ALFA, neboť bylo třeba oslovit všechny cílové skupiny stejně jako odborníky, kteří se mohli stát oponenty projektových žádostí. Za tímto účelem uspořádala TA ČR celkem 5 informačních seminářů pro zájemce o účast programu v různých regionech ČR. Dne 24. března 2010 byla uspořádána tisková konference k vyhlášení veřejné soutěže v programu ALFA, kde na dotazy tisku odpovídali kromě předsedy TA ČR také reprezentanti ministerstev, která se na přípravě programu konzultačně podílela (MPO, MŽP a MD).

Dále byly uspořádány 3 semináře v různých místech ČR pro oponenty návrhů projektů předložených do programu ALFA. Absolvování semináře bylo stanoveno jako kvalifikační podmínka pro výkon funkce oponenta programu ALFA.

Z popularizačních aktivit byl vytvořen jednotný grafický styl TA ČR včetně základních propagačních a informačních materiálů. V průběhu prvního roku činnosti TA ČR poskytli členové předsednictva několik rozhovorů tisku, bylo zveřejněno několik tiskových zpráv a TA ČR se aktivně podílela na soutěži Nejlepší spolupráce roku vyhlášenou AFI a Americkou obchodní komorou.

3.6. Plánované aktivity Technologické agentury ČR

V následujících letech bude TA ČR dále rozvíjet své programové aktivity. V roce 2011 se předpokládá druhé vyhlášení veřejné soutěže v programu ALFA a dále vyhlášení veřejných soutěží v nově připravených programech BETA, OMEGA a CENTRA KOMPETENCE (budou-li schváleny vládou). V souvislosti s implementací těchto programů jsou plánovány informační kampaně k těmto veřejným soutěžím, dále bude nutné zajišťovat administraci, monitorování a kontrolu podpořených projektů, vytvořit systém pro evaluaci projektů po jejich skončení a realizovat další aktivity související s poskytováním podpory. Podle aktuálního vývoje systému výzkumu, vývoje a inovací a dostupnosti finančních prostředků budou ve spolupráci s ústředními orgány státní správy rovněž připravovány nové nástroje na podporu výzkumu, vývoje a inovací v ČR.

V roce 2011 bude TA ČR pokračovat v personálním a organizačním rozvoji kanceláře TA ČR s cílem komplexně zajistit rozšiřující se spektrum činností agentury. Mezi hlavní úkoly, které si TA ČR pro rok 2011 a navazující období v tomto ohledu vytyčila, patří:

- vybudování funkčního zázemí pro pracovní týmy kanceláře TA ČR,
- další zlepšování procesu hodnocení projektových žádostí směrem k vyšší kvalitě oponentských posudků a stabilní síti externích odborníků,

- posilování vazeb s relevantními ministerstvy a dalšími organizacemi aktivními v oblasti aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací,
- zvyšování informovanosti o TA ČR a jejích programech,

Na mezinárodní úrovni budou posilovány vazby v rámci dosud navázaných spoluprací s Japonskem a Čínskou republikou (Taiwanem) a budována stabilní pozice TA ČR v mezinárodní organizaci TAFTIE.

3.7. Shrnutí k činnostem TA ČR

Činnost TA ČR v prvním roce fungování byla do značné části determinována nezbytnými úkoly spojenými se zajištěním základního chodu agentury (vytvoření kanceláře a její personální zabezpečení, zajištění sídla TA ČR, zřízení rozpočtové kapitoly, nastavení veškerých administrativně organizačních procesů apod.). V těchto podmínkách nově vznikající agentury byl ve velmi krátké době připraven program ALFA, prostřednictvím kterého bylo zajištěno, že od roku 2011 nezůstane bez účelové podpory výzkum v oblasti životního prostředí a dopravy. TA ČR postupně rozšiřuje portfolio podpůrných programů a dalších aktivit směřujících k rozvoji prostředí VaVaI v ČR a k navazování kontaktů pro spolupráci ve VaVaI na mezinárodní úrovni.

4. Srovnání Technologické agentury ČR s obdobnými agenturami v zahraničí

4.1. Úvodní informace

Východiskem pro srovnání TA ČR s obdobnými agenturami v zahraničí je studie „Analýza aktivit vybraných technologických/inovačních agentur v oblasti transferu technologií a inovací“, která byla zpracována Technologickým centrem AV ČR na základě zadání Rady pro výzkum a vývoj v dubnu 2009. Cílem této studie bylo posoudit aktivity vybraných agentur (Tekes, SenterNovem, Centro de Desarrollo Tecnológico Industrial – CDTI, Vinnova, Österreichische Forschungs-förderungsgesellschaft mbH – FFG a Kommission für Technologie und Innovation – KTI), včetně jejich zapojení v národním inovačním systému, a na základě analýzy jejich zkušeností navrhnout doporučení pro přípravu TA ČR.

V této části je ve vazbě na zahraniční zkušenosti posouzena úloha TA ČR v národním inovačním systému, její organizační struktura a dosavadní aktivity v oblasti podpory výzkumu, vývoje a inovací.

4.2. Vazby ve struktuře národního inovačního systému

Technologické agentury sledované ve výše uvedené komparativní analýze jsou výhradně státem vlastněné organizace a spadají do působnosti ministerstva, které je odpovědné za přípravu a implementaci politiky VaVaI v dané zemi. V případě, kdy jsou kompetence rozděleny mezi více ústředních orgánů státní správy, je činnost agentury zpravidla usměrňována ministerstvem, které odpovídá za oblast inovační, resp. technologické politiky, případně je agentura dozorována orgány složenými ze zástupců více ministerstev. Technologické agentury jsou v naprosté většině koncipovány jako samostatné právní subjekty, pouze ve Švýcarsku je agentura KTI součástí Úřadu pro profesní vzdělávání a technologie. Agentury jsou ve sledovaných zemích zpravidla zřízeny (ustanoveny) na základě zákona.

TA ČR byla zřízena rovněž zákonem, a to jako samostatná organizační složka státu s autonomní rozpočtovou kapitolou a účetnictvím. Na rozdíl od technologických agentur působících ve zkoumaných zemích však TA ČR není přímo podřízena některému z ministerstev. Koordinace činnosti TA ČR a jednotlivých resortů odpovědných za politiku výzkumu, vývoje a inovací v kompetenčně příslušných oblastech je tak de facto přenesena na RVVI, která se vyjadřuje k veškerým návrhům nových programů a připravuje návrh výdajů na výzkum, vývoj a inovace jednotlivých rozpočtových kapitol.

4.3. Organizační struktura

Technologické agentury jsou na nejvyšším stupni řízeny radami, jejichž názvy nejsou ustálené (Dozorčí rada, Rada ředitelů, Rada agentury apod.). Rady zpravidla rozhodují o strategiích a obecné politice agentur a průběžně kontrolují a monitorují jejich činnost. Mezi členy rad jsou jmenováni zástupci relevantních ministerstev, podniků, akademického sektoru a dalších organizací, které hrají v národním inovačním systému dané země a jeho řízení významnou roli. Předsedou rady bývá zvolen zástupce ministerstva, které je odpovědné za politiku VaVaI, případně inovační politiku, není to ovšem pravidlem bez výjimky (např. Rakousko). Kromě členů jmenovaných ministerstvy, podniky a dalšími institucemi jsou členy rady i pracovníci agentur (zpravidla ředitel, případně další významný pracovník z vrcholového managementu agentury). Členové rad bývají ustanoveni vládou na víceleté období. Počet členů bývá různý, zpravidla se pohybuje v rozmezí 10 až 25. Vlastní činnost agentury bývá řízena a koordinována užším vedením nebo výkonným výborem, do kterého bývají jmenováni vedoucí jednotlivých divizí (oddělení, skupin apod.). Členění agentury do jednotlivých divizí (oddělení) odpovídá náplni agentury z hlediska odborného i v souvislosti s nároky na vnitřní kontrolu a transparentnost její činnosti (interní audit).

Vrcholné orgány TA ČR zřizované podle zákona v zásadě odpovídají organizačnímu uspořádání obdobných zahraničních agentur. Vrcholným výkonným orgánem TA ČR je pětičlenné předsednictvo (blíže viz kap. 2.2.). Úloha a činnosti předsednictva odpovídají částečně činnostem rad obdobných zahraničních agentur, částečně však plní úkoly, které v zahraničních agenturách zpravidla plní výkonné výbory složené z vedoucích pracovníků jednotlivých úseků (sekcí) agentury. Na rozdíl od vrcholných orgánů zahraničních agentur (rad) nejsou členy předsednictva TA ČR zástupci jednotlivých ministerstev, nýbrž odborníci jmenovaní vládou na návrh RVVI. Z hlediska kontrolního orgánu je dozorčí úloha nad činností TA ČR svěřena kontrolní radě, o jejímž složení rozhoduje Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Delegování pravomoci o jmenování kontrolní rady TA ČR na Poslaneckou sněmovnu Parlamentu ČR odpovídá skutečnosti, že TA ČR není institucionálně podřízena žádnému ústřednímu orgánu státní správy.

4.4. Podpora výzkumu, vývoje a inovací

Poskytování podpory výzkumu, vývoje a inovací patří mezi nejvýznamnější aktivitu všech agentur zařazených do výše uvedené komparativní analýzy. Cílovou skupinou jsou ve všech případech podniky. Do veřejného VaV směřuje prostřednictvím zkoumaných technologických agentur zpravidla nižší podíl prostředků na VaV (s výjimkou Švýcarska), přičemž ve veřejném sektoru jsou zpravidla financovány programy podporující spolupráci veřejného a soukromého sektoru ve VaVaI. To platí i v případě finské agentury Tekes, kde do akademického sektoru směřuje sice téměř polovina prostředků na VaVaI, avšak největší podíl tvoří podpůrné aktivity pro zvýšení spolupráce veřejného a soukromého sektoru ve VaV, transfer poznatků VaV do praxe a využívání VaV v inovacích směřujících k růstu podniků. Finanční nástroje pokrývají vždy celý inovační cyklus – od VaV, přes transfer výsledků VaV do praxe až po podporu inovací a aktivit souvisejících s jejich uplatněním na trhu (marketing, export apod.). V portfoliu jsou zpravidla dva druhy finančních nástrojů – nástroje s pevně stanoveným tematickým zaměřením a obecně pojaté nástroje, které tematické zaměření nemají. V případě tematického zaměření podpory VaVaI je kladen důraz na potřeby aplikační sféry.

Přestože TA ČR zahájila svoji činnost teprve před rokem, vyhlásila již veřejnou soutěž v programu ALFA na podporu projektů aplikovaného VaV v oblastech progresivních technologií, environmentálních technologií a dopravy. Dále připravila další tři programy, kde se předpokládá vyhlášení veřejné soutěže v roce 2011. Zaměřením programů a postupně narůstající šíří odpovídají aktivity TA ČR programovým aktivitám obdobných zahraničních agentur. Stejně jako zahraniční agentury také TA ČR klade důraz na podporu spolupráce veřejného a soukromého sektoru ve výzkumu, vývoji a inovacích. Plánované aktivity TA ČR v oblasti podpory výzkumu, vývoje a inovací pak směřují k rozvoji nových nástrojů podpory nad rámec tradičních programů podpory VaVaI. Uskutečnění těchto plánů bude záviset na legislativních a finančních možnostech systému VaVaI v ČR.

4.5. Další aktivity

Většina agentur poskytuje poradenství související s aktivitami, které podporuje. Jedná se zejména o otázky související se stimulací podniků k aktivitám VaVaI, nalezením partnera pro spolupráci ve VaVaI, zakládáním nových technologicky zaměřených podniků apod. Součástí aktivit technologických agentur jsou i pravidelné evaluace podpůrných nástrojů implementovaných těmito agenturami. Tyto evaluace jsou buď úzce zaměřeny na vyhodnocení účinnosti a hospodárnosti podpůrných aktivit, nebo jsou zasazeny do širšího rámce analýzy dopadů inovační politiky na rozvoj v oblasti VaVaI. V obou případech poskytují zpětnou vazbu pro tvorbu inovační politiky v dané zemi. Všechny agentury jsou velmi aktivní v oblasti mezinárodní spolupráce ve VaVaI.

TA ČR spojila přípravu a implementaci programů podpory VaV s otevřeným přístupem k poskytování poradenství pro uchazeče a informací o procesu implementace. Z hlediska evaluací klade TA ČR důraz jak na proces výběru projektů (ex ante) tak i na následné monitorování a vyhodnocování běžících a dokončených projektů. Metody a procesy

průběžných a následných evaluací předpokládá TA ČR dopracovat v roce 2011. Také v oblasti rozvoje mezinárodní spolupráce ve VaVaI odpovídá zaměření TA ČR činností obdobných zahraničních agentur. S ohledem na krátkou dobu fungování TA ČR a její velikost je rozsah těchto činností samozřejmě omezenější než ve stabilních a podstatně větších zahraničních agenturách.

4.6. Shrnutí ke srovnání TA ČR s obdobnými agenturami v zahraničí

TA ČR je stejně jako technologické/inovační agentury v zahraničí zaměřena na podporu aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací a na stimulaci spolupráce mezi výzkumnými organizacemi a soukromým sektorem. Pozice TA ČR v národním inovačním systému ČR je však poněkud odlišná, neboť na rozdíl od zahraničních agentur nepodléhá žádnému ministerstvu a její činnost je tak de facto přímo koordinována RVVI prostřednictvím tvorby rozpočtu a schvalování návrhů programů (veškeré programy připravované TA ČR jsou do vlády předkládány předsedou RVVI).

Autonomie TA ČR se rovněž odráží v organizační struktuře TA ČR a jejích vrcholných orgánech. Zatímco řídicí orgány (rady) zahraničních agentur jsou složeny ze zástupců ministerstev odpovědných za politiku v oblasti výzkumu, vývoje a inovací, vrcholný řídicí orgán TA ČR (předsednictvo) je složen z odborníků jmenovaných vládou. Předsednictvo TA ČR také na rozdíl od vrcholných řídicích orgánů agentur plní úlohu výkonného orgánu, tj. vykonává exekutivní činnost agentury. V zahraničí je tato úloha zpravidla svěřena tělesům složeným z vedoucích pracovníků agentur.

Činnost TA ČR v oblasti podpory výzkumu, vývoje a inovací je vzhledem ke krátké době trvání agentury a její velikosti zatím omezená. Přesto se již podařilo připravit čtyři programy na podporu VaVaI. Svým zaměřením tyto programy postupně konvergují k portfoliu programů vyhlášených technologickými/inovačními agenturami v zahraničí. V programech TA ČR je kladen důraz na podporu spolupráce veřejného a soukromého sektoru ve VaVaI, což patří k základním charakteristickým rysům programů obdobných zahraničních agentur. Také další aktivity TA ČR se postupně rozšiřují směrem k činnostem běžně zabezpečovaným technologickými agenturami v zahraničí.

5. Závěry a doporučení

Vznik a zahájení činnosti TA ČR byly základními předpoklady pro zjednodušení a zefektivnění systému účelové podpory výzkumu, vývoje a inovací v ČR. Dalšími kroky bude stabilizace pozice TA ČR v systému podpory VaVaI v ČR a postupné rozšíření činnosti této agentury. Zároveň musí dojít k vytvoření nových vazeb pro spolupráci mezi jednotlivými resorty odpovědnými za tvorbu koncepcí v oblasti VaV v rámci svých kompetencí a TA ČR jakožto agenturou pro podporu aplikovaného VaV a kultivaci inovačního prostředí v ČR.

Několikaměsíční skluz při zahájení činnosti TA ČR (agentura vznikla 1. července 2009, svoji činnost však zahájila až v polovině října 2009) se odrazil ve zvýšených nárocích kladených na rychlé zajištění organizačně-administrativního fungování agentury a na okamžitou přípravu programu a nastavení mechanismů na podporu aplikovaného VaV v oblastech spadajících do kompetence MD a MŽP, která nebudou od roku 2011 poskytovateli účelové podpory VaV. Soustředění činnosti TA ČR (předsednictva i kanceláře) na zabezpečení těchto základních činností se odrazilo v menším důrazu na vytvoření dlouhodobé strategie rozvoje TA ČR a její pozice v národním inovačním systému. To bylo umocněno nejednoznačným výkladem novelizovaného zákona č. 130/2002 Sb. ohledně úlohy TA ČR a jednotlivých resortů při přípravě a předkládání nových programů na podporu VaV.

Doporučení vyplývající z posouzení činnosti TA ČR se proto soustředí především na následující dvě oblasti:

- Jednoznačné vymezení úlohy TA ČR a jednotlivých resortů, které nejsou poskytovateli veřejné podpory VaV, v systému VaVaI.
- Stanovení dlouhodobé strategie rozvoje TA ČR.

Úloha TA ČR a jednotlivých resortů v systému VaVaI

Jak bylo uvedeno v kapitole 3.2, současné vymezení úlohy TA ČR zákonem č. 130/2002 Sb. v oblasti přípravy programů podpory VaV není jednoznačné nebo minimálně je nejednoznačně chápáné. Otázkou je, zda má TA ČR v systému podpory VaVaI plnit výhradně úlohu implementační nebo programy podpory rovněž připravovat. Tato otázka vyvstává zejména v souvislosti s institucionálním postavením TA ČR v systému VaVaI v ČR, kde tato agentura na rozdíl od obdobných zahraničních agentur nespadá do působnosti žádného ústředního orgánu státní správy (ministerstva).

Z tohoto důvodu doporučujeme, aby RVVI vydala jednoznačný výklad a s ním související instrukci pro TA ČR a všechny správní úřady s odpovědností za VaV, které nejsou poskytovateli účelové podpory VaV, jak postupovat v procesu přípravy, předkládání a implementace programů účelové podpory VaV realizovaných TA ČR.

Stanovení dlouhodobé strategie rozvoje TA ČR

První rok činnosti TA ČR byl významně ovlivněn nutností řešit operativní záležitosti spojené s fungováním agentury a zabezpečit přípravu a implementaci prvních programů na podporu aplikovaného VaV. Tato skutečnost společně s neexistencí výzkumné rady TA ČR (byla jmenována až koncem října 2010) měla vliv na upozadění přípravy dlouhodobější strategie rozvoje TA ČR.

Proto doporučujeme, aby se předsednictvo TA ČR společně s výzkumnou radou TA ČR zaměřily na formulaci dlouhodobé strategie, která bude určovat směr rozvoje TA ČR, cílového stavu z hlediska pozice v národním inovačním systému, rozšíření programového portfolia a dalších aktivit na podporu VaVaI a kultivaci inovačního prostředí.

6. Použité zdroje

- Informace o zahájení činnosti Technologické agentury České republiky v souladu s novelou zákona č. 130/2002 Sb. Informace pro vládu, říjen 2010.
- Technologické centrum AV ČR: Analýza aktivit vybraných technologických/ inovačních agentur v oblasti transferu technologií a inovací. Studie pro RVVI, duben 2009.
- Zpráva o činnosti předsednictva Technologické agentury ČR za rok 2010 a návrh na stanovení odměn členů předsednictva Technologické agentury za rok 2010. Materiál pro RVVI, září 2010.